

[RELACJA + NAGRANIE] Chrześcijaństwo i kultura. Relacja z wykładu Carla A. Andersona na Angelicum

Powinniśmy stawić czoła zarówno próbom unieważnienia dwóch tysięcy chrześcijaństwa na Zachodzie, jak i redukcjonizmowi uznającemu tę religię za sprawę wyłącznie historyków. Chrześcijańskiej spuścizny Zachodu nie da się zachować poprzez ciągłe spoglądanie wstecz. Można ją ocalić tylko patrząc w przyszłość – mówił Carl A. Anderson w wykładzie wygłoszonym w ramach cyklu „JP II Lectures”, organizowanego przez Instytut Kultury św. Jana Pawła II na rzymskim Angelicum.

16 marca odbył się szósty wykład Instytutu Kultury św. Jana Pawła II na rzymskim Angelicum. Wykład zatytułowany „Chrześcijaństwo i kultura. Prawdziwie chrześcijańskie życie jest świadectwem wiary w Chrystusa” wygłosił Carl A. Anderson. W problematykę tematu wprowadził zgromadzonych na sali oraz przed ekranami komputerów słuchaczy Dariusz Karłowicz, prezes Fundacji Świętego Mikołaja oraz dyrektor programowy Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II w Rzymie na Angelicum.

JP2 Lectures/Carl Anderson: Christianity and Culture: A Trul...

Rozpoczynając swoje wystąpienie, Carl Anderson odwołał się do toczącej się w świecie północnoatlantyckim debaty na temat „śmierci kultury”. W szczególności zwrócił uwagę na dwóch autorów, Marię Vargasa Llosy oraz George’a Steinera. Za punkt wyjścia obierają oni tezę Nietzschego o śmierci Boga. Llosa przejmuje przekonanie Steinera, według którego „śmierć Boga nie zaprowadziła (...) raju na ziemi; przyniosła piekło (...) Świat oswobodzony od Boga dostawał się stopniowo we władanie diabła, ducha zła, okrucieństwa, zniszczenia,

wszystkiego, co miało osiągnąć swój wyraz w światowych pożogach, nazistowskich piecach krematoryjnych i sowieckim Gułagu. Wraz z tym kataklizmem skończyła się kultura, a zaczęła era postkultury”. Zdaniem Andersona, trudno się nie zgodzić z tą diagnozą. Jednak to, co wydaje się tutaj problematyczne, to brak konstruktywnych rozwiązań tej sytuacji. Następnie Carl Anderson dokonał szczegółowej analizy pracy George’a Steinera, *W zamku Sinobrodego. Kilka uwag w kwestii przededefiniowania kultury*, w której autor proponuje własną interpretację *Holokaustu*. Punktem wyjścia jest dla niej Nietzscheański opis monoteistycznego bóstwa, które narzuca ludzkości wymagania tak niemożliwe do spełnienia, że w końcu stają się one nieznośnym brzemieniem. Śmierć tak bardzo rygorystycznego boga okazuje się czymś nieuniknionym. Dalej Steiner rozciąga zaproponowaną przez Nietzschego logikę na naród żydowski. Według niego po uśmierceniu takiego boga społeczeństwo w naturalny sposób pragnie śmierci ludzi będących jego posłańcami. A zatem konsekwencją śmierci Boga jest eliminacja Żydów. Steiner sądzi, że chrześcijaństwo nie jest w stanie wywierać wpływu na postnowoczesną kulturę. Jego zdaniem, „choćby z powodu swego wysoce dwuznacznego wmieszania w *Holokaust* (...), nie może [ono] służyć jako ogniskowa przededefiniowania kultury”.

Następnie Anderson przeszedł do próby odpowiedzi na pytanie, co można zrobić wobec „śmierci kultury”. Zdaniem Prelegenta powinniśmy stawić czoła zarówno próbom unieważnienia dwóch tysiącleci chrześcijaństwa na Zachodzie, jak i redukcjonizmowi uznającemu tę religię za sprawę wyłącznie historyków. Chrześcijańskiej spuścizny Zachodu nie da się zachować poprzez ciągłe spoglądanie wstecz. Można ją ocalić tylko patrząc w przyszłość. Anderson uważa, że nie powinniśmy ignorować Steinerowskich uwag na temat *Holokaustu*. Zwłaszcza w tej kwestii katolicy mają do powiedzenia coś ważnego, czego nie może powiedzieć nikt inny. W tym kontekście przypomniał

zbiór rysunków polskiego artysty, Mariana Kołodzieja, zatytułowany Labirynty. Kołodziej trafił do Auschwitz z pierwszym transportem więźniów. Był świadkiem tego, jak Maksymilian Kolbe zdecydował się umrzeć za współwięźnia. Zwrócić uwagę również na kolejne takie światło duchowe: Edytę Stein, św. Teresę Benedyktę od Krzyża. Zdaniem Andersona jej śmierć w Auschwitz oraz jej Wiedzę krzyża za możemy uznać za opatrnościową odpowiedź na Nietzschego i jego Wiedzę radosną. Obecnie postać tej świętej jest bardziej aktualna niż kiedykolwiek.

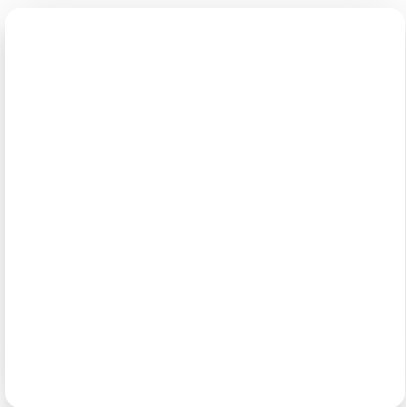
Anderson przywołał także myśl Charlesa Taylora, który odpisując zjawisko sekularyzmu mówił o osobach doświadczających swego świata jako całkowicie immanentnego. Jak zatem można zaszcześcić w nich poczucie transcendencji? Zdaniem Andersona z historycznego punktu widzenia funkcję tę odgrywała sztuka.

W dalszej części wykładu Carl Anderson odwołał się do swojej dwudziestoletniej posługi jako Najwyższy Rycerz Zakonu Rycerzy Kolumba. Przywołał liczne projekty Rycerzy Kolumba przy odnowie najważniejszych dla chrześcijaństwa dzieł sztuki. Jak zaznaczył, każdy z tych projektów stanowił okazję do rozważań nad rolą sztuki i architektury w kulcie chrześcijańskim. Praca w Watykanie uzmysłowiła Andersonowi trafność poczynionego przez Ottona von Simsona spostrzeżenia, że „religia ludzi średniowiecza była sama w sobie więzią z rzeczywistością nadprzyrodzoną: niewidzialną, a przecież bezpośrednio i nieustannie obecną” dzięki architekturze „współbrzmiającej z religijnym doświadczeniem epoki”.

Na koniec Anderson stwierdził, że znajdujemy się u kresu pewnej epoki i że sekularyzm zbankrutował intelektualnie i artystycznie, nie oferując żadnych rozwiązań dla naszych obecnych dylematów kulturowych. Nieuzasadnione jest wykluczanie chrześcijańskiego świadectwa z doświadczeń właściwych tragicznym dziejom XX wieku – dziejom, które na naszych oczach dziś się powtarzają. Chrześcijańskie świadectwo dostarcza głębokiej odpowiedzi na te potworności, a katolickie wspólnoty, dające świadectwo Chrystusowi poprzez autentycznie chrześcijańskie życie, wskazują drogę wyjścia z horroru. Jako Kościół pielgrzymujący musimy dochowywać wierności tym, którzy pielgrzymują wraz z nami – a zwłaszcza tym, którzy tracą swe życie w takich miejscach jak Auschwitz, Aleppo, Niniwa, zaś obecnie również Kijów.

Bartłomiej Kabat

Fot. Stefano Dal Pozzolo

[ENG] JP2 Lectures // Carl A. A

• Podcasty Teologii Politycznej

Informacje o wykładowcach cyklu „JP2 Lectures”:

► 22 października 2021 – *Religion as Source of Peace or Unrest in Society?*

Lord John Alderdice – urodzony w 1955 w Ballymena w Irlandii Północnej. Emerytowany kierownik Centre for Resolution of Intractable Conflict (Centrum Rozwiązywania Nierozwikływalnych Konfliktów), które wcześniej założył i prowadził przez wiele lat. W 1996 został wskazany na para dożywotniego w Izbie Lordów, izbie wyższej brytyjskiego parlamentu. W ostatnich trzydziestu latach Lord Alderdice był zaangażowany w niemal każdy aspekt procesu pokojowego w Irlandii. Od 1987 roku, przez 11 lat był przewodniczącym Partii Sojuszu Irlandii Północnej i głównym negocjatorem w porozumieniach wielkopiątkowych z 1998 roku. Lord Alderdice zawodowo jest lekarzem, psychiatrą, zarówno klinicystą i akademikiem.

► 18 listopada 2021 – *The Phenomenological Openness of Revelation*

Prof. Jean-Luc Marion – urodzony 3 lipca 1946 roku w Meudon we Francji. Historyk filozofii, fenomenolog i teolog rzymskokatolicki. Wykładał na Sorbonie oraz na Uniwersytecie Chicago. W 1992 roku otrzymał Grand Prix du Philosophie de l'Académie Française, a w roku 2008 Karl-Jaspers Preis. Jean-Luc Marion jest byłym uczniem Jacquesa Derridy, którego dzieła opierały się na teologii mistycznej, fenomenologii i filozofii nowożytnej. W listopadzie 2008 został wybrany do Akademii Francuskiej, jako *immortel* zasiadł na fotelu nr 4

w miejsce zmarłego kardynała Lustigera. Napisał wiele książek, między innymi *Bóg bez bycia* czy też *Będąc danym. Esej z fenomenologii donacji*.

► 9 grudnia 2021 – *Karol Wojtyła's Areopagus Meditations: Lessons for the 21st Century West*

George Weigel – urodzony w 1951 roku w Baltimore, filozof i teolog katolicki, autor kilkadziesiątu książek, z których większość przetłumaczono i wydano również w Polsce – m.in. dwutomową biografię Jana Pawła II pt. *Świadek nadziei oraz Kres i początek*. Prowadzi Katedrę Studiów Katolickich Williama E. Simona w *Ethics and Public Policy Center* w Waszyngtonie. Odznaczony papieskim Krzyżem *Pro Ecclesia et Pontifice* oraz polskim Złotym Medalem „Zasłużony Kulturze *Gloria Artis*”.

► 21 stycznia 2022 – *Giovanni Paolo II: eccezione o illusione?*

Prof. Andrea Riccardi – urodzony w 1950 roku w Rzymie. Włoski historyk, profesor i polityk. Jest profesorem historii współczesnej na Uniwersytecie La Terza w Rzymie, nauczał również na Uniwersytecie Bari. Kilka uniwersytetów przyznało mu tytuły honorowe w uznaniu za zasługi w dziedzinach kultury i historii. Uzyskał międzynarodową rozpoznawalność dzięki założeniu w 1968 roku Wspólnoty Sant'Egidio. W roku 2011 objął stanowisko ministra współpracy społecznej krajowej i międzynarodowej w rządzie, na czele którego stanął włoski premier Mario Monti. Urząd ten sprawował do 28 kwietnia 2013.

► 17 lutego 2022 – *Virtue, Integralism and the Priority of the Social in Catholic Political Thought*

Prof. John Milbank – urodzony w 1952 roku w Kings Langley w Anglii.

Jest emerytowanym profesorem na Wydziale Teologii i Religioznawstwa Uniwersytetu w Nottingham, pełni funkcję prezesa Centrum Teologii i Filozofii. Jest najważniejszym reprezentantem kierunku myśli znanej jako Radical Orthodoxy. Charakterystyczną cechą tego ruchu jest przekraczanie konwencjonalnych granic między teologią, filozofią, polityką i teorią socjologiczną.

► 17 marca 2022 – *Christianity and Culture: A Truly Christian Life Bears Witness to Christ*

Carl A. Anderson – amerykański prawnik, trzynasty Najwyższy Rycerz Zakonu Rycerzy Kolumba - największej na świecie katolickiej organizacji świeckiej o charakterze charytatywnym zrzeszającej obecnie około 2 milionów członków. od 1983 do 1987 roku pracował w biurze Prezydenta Stanów Zjednoczonych. Był specjalnym asystentem prezydenta i pełnił funkcję dyrektora White House Office of Public Liaison. Od 1983 do 1998 roku jako profesor wizytujący wykładał prawo rodzinne w Papieskim Instytucie Studiów nad Małżeństwem i Rodziną im. Jana Pawła II przy Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie. W 1988 roku został zastępcą prezydenta i pierwszym dziekanem nowo powstałego oddziału Wyższej Szkoły Teologicznej w Waszyngtonie, znajdującej się obecnie przy Katolickim Uniwersytecie Ameryki. W 1998 roku papież Jan Paweł II mianował go członkiem Papieskiej Akademii *Pro Vita*. Jest autorem bestselleru New York Timesa *Cywilizacja miłości: Co każdy katolik może zrobić aby zmienić świat*.

► 7 kwietnia 2022 – *Non-Germanic Central Europe: Can Christian Europe survive without it?*

Ewa Thompson – urodzona w 1937 roku w Kownie (obecnie Litwa), profesor slawistyki na Uniwersytecie Rice (Houston). Laureatka

nagrody Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie za upowszechnianie kultury i literatury polskiej w świecie (2015). Autorka pracy *Trubadurzy imperium. Literatura rosyjska i kolonializm* (2000). Jej książki i artykuły są tłumaczone na język polski, ukraiński, białoruski, rosyjski, włoski, chorwacki, czeski, węgierski i chiński. Praca *Zrozumieć Rosję. Święte szaleństwo w kulturze rosyjskiej* została przetłumaczona na chiński i opublikowana w Hongkongu w 1995, w Pekinie w 1998 oraz 2015 roku. W 2019 roku książkę w polskiej wersji językowej wydała „Teologia Polityczna”.

► 18 maja 2022 – *Reconsidering Vatican Ostpolitik: The Statecraft of a Saint*

George Weigel – urodzony w 1951 roku w Baltimore, filozof i teolog katolicki, autor kilkudziesięciu książek, z których większość przetłumaczono i wydano również w Polsce – m.in. dwutomową biografię Jana Pawła II pt. *Świadek nadziei* oraz *Kres i początek*. Prowadzi Katedrę Studiów Katolickich Williama E. Simona w Ethics and Public Policy Center w Waszyngtonie. Odznaczony papieskim Krzyżem *Pro Ecclesia et Pontifice* oraz polskim Złotym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”.

► 9 czerwca 2022 – *John Paul II and Philosophy*

Prof. Stanisław Grygiel – urodzony w 1934 roku w Zembrzycach - polski filozof, filolog i wykładowca. Współzałożyciel kwartalnika „*Il Nuovo Areopago*” i do 2002 roku jego redaktor naczelny. W latach 1980-1983 był dyrektorem Polskiego Instytutu Kultury Chrześcijańskiej. Od 1981 był wykładowcą filozofii człowieka na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie, gdzie kierował katedrą Karola Wojtyły na antropologii filozoficznej na Papieskim

Instytucie Jana Pawła II. Był konsultorem Papieskiej Rady ds. Rodziny. W 1991 jako konsultor był uczestnikiem Synodu Biskupów dla Europy; po raz drugi uczestniczył w nim w roku 1999 wraz z małżonką.

*

Instytut Kultury Św. Jana Pawła II jest interdyscyplinarną instytucją naukowo-dydaktyczną powołaną na Wydziale Filozofii Papieskiego Uniwersytetu Św. Tomasza z Akwinu (Angelicum) w Rzymie w stulecie urodzin Jana Pawła II. Misją Instytutu jest refleksja nad najważniejszymi problemami współczesnego Kościoła i świata inspirowana życiem i myślą św. Jana Pawła II. Celem Instytutu ośrodka jest więc nie tylko badanie dorobku Wielkiego Papieża, ale również myślenie wraz z nim o najważniejszych sprawach kultury duchowej, a więc np. solidarności, miłosierdziu, sztuce chrześcijańskiej, miejscu Kościoła we współczesnym świecie czy kryzysie duchowym Europy.

Instytut jest współprowadzony przez Fundację Świętego Mikołaja (wydawcę Teologii Politycznej) i w całości finansowany przez prywatnych darczyńców z Polski. **Zapraszamy serdecznie do ich grona!**

KLIKNIJ i dołącz do grona fundatorów Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II w Rzymie

Myśląc z Janem Pawłem II. Relacja z inauguracji Instytutu Kultury św. Jana Pawła II w Rzymie

List Papieża Franciszka na inaugurację Instytutu Kultury św. Jana Pawła II w Rzymie

Myśl Jana Pawła II jest zbyt ważna, by zamknąć ją w muzeum.
Przemówienie Dariusza Karłowicza na inauguracji Instytutu Kultury św. Jana Pawła II

Otwieramy „akademicki pomnik” dla św. Jana Pawła II. Rozmowa z rektorem Angelicum o. Michałem Paluchem OP

Kard. Stanisław Ryłko: Instytut Kultury to bijące serce Uniwersytetu

O. Serge-Thomas Bonino OP: W duchu żywego tomizmu

Dariusz Karłowicz zaprasza do wspólnego budowania Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II

Start JP2 Studies, wykład Lorda Alderdice'a i wystawa fotografii Adama Bujaka